

РОЗДІЛ 1. ПАМ'ЯТІ ВІДОМИХ ПОЛТАВСЬКИХ ЗООЛОГІВ І.Д. ІВАНЕНКА, М.І. ПЕТРИКА

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

Закалюжний В.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У 40–70 роки ХХ століття на природничому факультеті Полтавського державного педагогічного інституту працювала група відомих учених-біологів, серед яких і доктор біологічних наук, професор Іван Дем'янович Іваненко (1907–1975).

З професором І.Д. Іваненком студентська молодь того часу знайомила вже на I–II курсах навчання. Іван Дем'янович викладав навчальні дисципліни „Зоологія хребетних” та „Зоогеографія”. У вузах, де він працював (Бердянський, Херсонський, Полтавський педагогічні інститути, Душанбінський університет) та науково-дослідних установах (Всесоюзний науково-дослідний інститут гібридизації і акліматизації тварин в Асканії-Нова, старший науковий співробітник ВІЗР м. Одеса) його пам'ятають, як надзвичайно компетентного зоолога-теріолога, зоогеографа, еколога, таксидерміста.

При першому знайомстві вражала кремезна постать, сивий чуб, сократівське чоло, глибокий погляд цього викладача. Своєрідним був і стиль викладання. Під час лекцій матеріал не задиктовувався, як часто нинішньому поколінню студентів, а розповідався в повільному темпі. Запам'ятався вислів професора: „Такі то питання по темі лекції висвітлені в підручниках. Я ж буду розповідати Вам про те, чого в підручниках не написано”.

Досить оригінальною була і манера прийому усного іспиту із зоології хребетних. На відміну від нинішніх студентів в 70-ті роки минулого століття студенти складали не два семестрових іспити, а один за увесь курс навчання після проходження польової практики.

На усний іспит в той час ми приходили „п'ятірками” (студентська ланка, яка разом виконувала завдання під час навчально-польової практики). На столі професора Іваненка І.Д. знаходився пакет екзаменаційних білетів і програма. Тихим і лагідним голосом він говорив: „Товариші студенти, будь-ласка, дайте Ваші матрикули”. Ставив кожному студентові конкретне питання. І без підготовки в тридцять хвилин ми розпочинали по черзі відповідати. В жарт екзамен називали „зоологічним КВК”. Скласти його на високу оцінку було нелегко. Адже в будь-яку хвилину відповідаючого студента, якщо він помилявся, зупиняли і просили іншого доповнити, виправити свого колегу. І якщо Ви, боронь боже, „преслипи”, обдумуючи своє питання, то дискусія з Вами могла тривати впродовж години.

На лабораторних заняттях, які проводив Іван Дем'янович, значна увага приділялась розгляду і препаруванню натуральних об'єктів. Він добре володів практичними навичками таксидерміста і під час практи-

куму „Виготовлення наочних посібників” передавав їх студентам. Саме так виникли зоологічні композиції „дикий кабан” і „сибірський козеріг”, які і нині знаходяться в експозиції навчального музею „Еволюційної зоології” природничого факультету.

Будучи завідувачем кафедри зоології ПДПІ з 1962 по 1974 роки Іван Дем'янович Іваненко приділяв значну увагу науковим засіданням студентського зоологічного гуртка та екскурсіям у природу. Так, автору спогадів запам'яталось спілкування з І.Д. Іваненком під час зимової екскурсії до лісу (с. Яківці) та літніх екскурсій в період навчальної практики (заплава річки Ворскли в Диканському районі). В процесі екскурсій у природу та вивчення зоологічних і ботанічних об'єктів він часто цитував вірші та уривки поем Т. Шевченка, І. Котляревського, Лесі Українки, О. Пушкіна.

Селянський син, він любив працю на землі. Старші колеги розповідають, що на його зразковій садово-городній ділянці можна було побачити велику різноманітність сортів прекрасних троянд, плодкових дерев та городніх культур.

За наукові та викладацькі досягнення в підготовці молодих фахівців І.Д. Іваненко у вересні 1961 року був нагороджений Орденом Трудового Червоного прапора.

Життєвий шлях професора І.Д. Іваненка не усіяний трояндами, а, скоріше, складний і тернистий. Народився він 26 травня 1907 року в селі Самійлівка Харківської губернії в багатодітній родині селянина-бідняка, в якій було 9 дітей. В тринадцять років залишився без батька і змушений був заробляти на існування батрацькою працею. В 1924 році місцевий комітет бідноти направив Івана Іваненка навчатись на робітфаці. З 1927 року він студент Харківського ветеринарного інституту та Харківського університету, а в подальшому аспірант Харківського університету.

Після чого послідували десятиліття плідної праці на науковій та освітянській ниві.

Науковий доробок І.Д. Іваненка складає понад тридцять наукових публікацій у фахових біологічних виданнях, серед них і монографія „Постнатальний розвиток кабана в зв'язку з умовами зовнішнього середовища” (1956 р.).

Життя професора І.Д. Іваненка обірвалось раптово. 20 листопада 1975 року на 68 році сповнений творчих задумів він пішов з життя.

В пам'яті колишніх учнів та колег професор Іван Дем'янович Іваненко залишився як непересічна особистість, висококваліфікований фахівець, працьовитий, гуманний, вимогливий до себе і оточуючих.

МИТЬ З ЖИТТЯ МИКИТИ ІВАНОВИЧА ПЕТРИКА

*Щербуха А.Я.
Інститут зоології НАНУ (м. Київ)*

Спогад про завідувача кафедрою зоології і фізіології людини природничого факультету Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка назвав миттю з життя Микити Івановича Петрика тому, що у його майже впродовж вікового життєвого шляху мої безпосередні контакти з ним тривали тільки протягом п'яти років: з 1955 до